



شورای راهبردی
روابط خارجی

اسرائیل و فروش اف-۳۵ به ترکیه و عربستان

حمید خوش‌آیند | گفت‌وگوهای ترکیه و عربستان سعودی برای خرید جنگنده اف-۳۵ از آمریکا همچنان ادامه دارد. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، در پاسخ به پرسشی درباره توافق احتمالی فروش اف-۳۵ به ترکیه، گفت: «ما خیلی جدی داریم به این موضوع فکر می‌کنیم.» ترامپ اخیراً نیز در اظهاراتی حمایت خود را از فروش جنگنده‌های اف-۳۵ به عربستان سعودی اعلام کرده است. این اظهارات در حالی مطرح می‌شود که رژیم صهیونیستی به‌شدت با هرگونه اقدام آمریکا مبنی بر فروش اف-۳۵ به دو کشور یادشده و هر کشور دیگری در غرب آسیا مخالفت می‌کند.

انحصار چندهه‌ای رژیم صهیونیستی بر در اختیار داشتن اف-۳۵، این جنگنده را به ابزاری راهبردی تبدیل کرده است که نه‌تنها امنیت این رژیم، بلکه توانایی آن برای اعمال قدرت و ایجاد بازدارندگی فرامرزی را تضمین می‌کند. برای چندین دهه، رژیم صهیونیستی فقدان عمق راهبردی خود را با برتری هوایی و دسترسی به پیشرفته‌ترین جنگنده آمریکایی جبران کرده است. توانمندی‌های رادارگریز، سیستم‌های یکپارچه اطلاعاتی و سایر قابلیت‌های این جنگنده، به تل‌آویو این امکان را داده است تا در صورت نیاز، عملیاتی را در عمق سرزمینی هر دشمن احتمالی در منطقه، با حداقل خطر برای خود طراحی و اجرا کند. ازدست‌دادن انحصار این توانمندی و در اختیار قرارگرفتن آن به‌ویژه در دست ترکیه و عربستان سعودی که دو رقیب منطقه‌ای رژیم صهیونیستی با توان مالی بالا و بلندپروازی‌های ژئوپلیتیکی هستند، به معنای کاهش فاصله کیفی و افزایش هزینه هرگونه اقدام تهاجمی آینده برای این رژیم خواهد بود؛ تمایل و تلاش‌های فشرده ترکیه و عربستان سعودی برای انعقاد قراردادهای خرید اف-۳۵ از آمریکا که در صورت تحقق، بدون تردید یک نقطه عطف مهم در تاریخ فروش تسلیحاتی آمریکا در منطقه محسوب خواهد شد. فروش اف-۳۵ به متحدانی مانند عربستان سعودی که از گزینه‌های اصلی پیوستن به روند عادی‌سازی و توافقی‌نامه‌های ابراهیم به شمار می‌روند، نشان‌دهنده تمایل واشنگتن به استفاده از این جنگنده به‌عنوان ابزاری برای یکپارچه‌سازی امنیتی اردوگاه متحدانش نیز محسوب می‌شود. رژیم صهیونیستی فروش اف-۳۵ به عربستان و ترکیه را یک خطر جدی برای امنیت خود ارزیابی می‌کند، مگر آنکه آمریکا با سازوکارهای مشخص، برتری هوایی این رژیم را حفظ کند. در همین چارچوب به نظر می‌رسد آمریکا تلاش خواهد کرد ضمن فروش این جنگنده به دیگر متحدان منطقه‌ای که در حال حاضر ترکیه و عربستان گزینه‌های اصلی آن هستند، از طریق کنترل دسترسی به قابلیت‌های خاص نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، سیستم‌های پشتیبانی و قطعات یدکی، برتری عملیاتی رژیم صهیونیستی را نسبت به سایر دارندگان منطقه‌ای حفظ کند. این روند اگرچه برتری فنی مطلق گذشته رژیم صهیونیستی را تا حدی تضعیف می‌کند، اما به واشنگتن اجازه می‌دهد ضمن پاسخ‌گویی به مطالبات ترکیه، عربستان و سایر متقاضیان اف-۳۵، همچنان رژیم صهیونیستی را به‌عنوان پیشرفته‌ترین و کارآمدترین دارنده این جنگنده در منطقه حفظ کرده و سطحی قابل‌قبول از امنیت و بازدارندگی این رژیم را تضمین کند. در نهایت، چه با تضمین و چه بدون تضمین یا هر سازوکار جایگزین دیگر، رژیم صهیونیستی ممکن است برای نخستین‌بار پس از دهه‌ها با کاهش فاصله کیفی تسلیحاتی خود با برخی همسایگان مواجه شود؛ وضعیتی که می‌تواند پایه‌های دکنترین امنیتی آن، مبتنی بر بازدارندگی از طریق برتری فناورانه مطلق را با چالش‌های جدی روبه‌رو کند. درعین حال، باید این نکته را نیز در نظر داشت که ورود اف-۳۵ به زرادخانه کشورهای منطقه می‌تواند به شکل‌گیری یک مسابقه تسلیحاتی جدید در غرب آسیا که همسو با منافع آمریکا است، دامن بزند و فضای امنیتی منطقه را بی‌ثبات‌تر کند؛ روندی که ضمن رونق بازار شرکت‌های اسلحه‌سازی آمریکایی، در نهایت به گسترش ناامنی و بی‌ثباتی در منطقه منجر خواهد شد.

تحولات منطقه



دیپلماسی در اوج تنش

سیدعباس عراقچی به رقم مواضع غیردوستانه برخی مقام‌های لبنانی بار دیگر به این کشور سفر کرد



شهاب شهسواری

خبرنگار گروه دیپلماسی

سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، روز گذشته در صدر هیئتی اقتصادی و دیپلماتیک وارد بیروت شد. این سومین سفر عراقچی به لبنان از زمان آغاز به کارش به عنوان وزیر امور خارجه ایران است. درست ساعاتی پیش از اینکه عراقچی به لبنان وارد شود، ارتش لبنان با انتشار بیانیه‌ای از پایان مرحله اول فرایند «انحصار سلاح» در لبنان خبر داد. فرایند انحصار سلاح، مصوبه دولت لبنان در مردادماه سال جاری است که با هدف جمع‌آوری اسلحه گروه‌های غیردولتی آغاز شده‌است. هر چند مقام‌های لبنانی این پروژه را مرتبط با همه گروه‌های غیردولتی لبنان عنوان می‌کنند، اما به وضوح روشن است که هدف از این پروژه خلع سلاح حزب‌الله لبنان است. حزب‌الله لبنان رسماً اعلام کرده‌است که حاضر به کنار گذاشتن سلاح نیست و سلاح مقاومت را ابزاری برای مقابله با دشمن خارجی و اشغال‌گری اسرائیل تلقی می‌کند. در برابر دولت جدید لبنان تحت فشار اسرائیل و آمریکا فشار زیادی برای خلع سلاح حزب‌الله وارد کرده‌است.

به نظر می‌رسد بیانیه جدید ارتش مبنی بر پایان مرحله اول انحصار سلاح، به معانی تسلط کامل ارتش بر مناطق جنوب رودخانه لیتانی و در اختیار گرفتن یا نابود کردن انبارهای سلاح حزب‌الله در این مناطق است. حزب‌الله تأکید کرده‌است که تنها در چارچوب گفت‌وگوهای ملی برای تعیین استراتژی دفاع ملی لبنان، برای مقابله با تجاوز اسرائیل و اشغال‌گری آماده همکاری با دولت است.

ایران ماه‌هاست سفیر جدید خود را برای استقرار در بیروت معرفی کرده‌است، برخی رسانه‌ها گزارش داده‌اند که

یوسف رجبی، وزیر امور خارجه لبنان، از مطرح کردن نام سفیر جدید ایران در لبنان خودداری می‌کند و در مقابل حضور سفیر جدید ایران در بیروت بر اهمیت ترانشی می‌کند. به نوشته خبرگزاری ایرنا، محمدرضا رتوف شیبانی که اکنون نماینده ویژه وزیر امور خارجه در امور سوریه است، به‌زودی مسئولیت سفارت ایران در لبنان را عهده‌دار خواهد شد. رتوف شیبانی که اکنون نماینده ویژه وزیر امور خارجه در امور سوریه و در سطوح مختلف کارشناسی، مدیریت و نمایندگی دیپلماتیک ایفای نقش کرده است. وی در سال‌های گذشته به‌عنوان سفیر جمهوری اسلامی ایران در سوریه و لبنان فعالیت کرد و در یکی از حساس‌ترین مقاطع تحولات منطقه‌ای، مسئولیت مدیریت روابط تهران-دمشق را بر عهده داشت. حضور او در دمشق همزمان با تحولات امنیتی و سیاسی پیچیده سوریه بود و از این منظر، نام او با دیپلماسی میدانی

به لبنان سفر کند. در این سفر عراقچی با مقام‌های مختلف لبنان از جمله رئیس‌جمهور، وزیر اقتصاد، وزیر امور خارجه و جمعی از تجار و بازرگانان لبنانی دیدار و گفت‌وگو کرد. یکی از دیدارهای روز گذشته عراقچی در بیروت، دیدار با جوزف عون، رئیس‌جمهور لبنان بود. بر اساس بیانیه وزارت امور خارجه سیدعباس عراقچی و جوزف عون در این دیدار درباره روابط دو جانبه و مهمترین تحولات منطقه‌ای و جهانی، رایزنی کردند. این سفر در شرایطی انجام شد که وزیر خارجه لبنان پیش از این خواستار برگزاری دیدار وزرای خارجه ایران و لبنان در کشور بی‌طرف ثالث شده بود. یوسف رجبی در گفت‌وگو با شبکه MTV لبنان ضمن تأکید بر نداشتن «تابو» و «خط قرمز» در مذاکرات به شرط تأمین منافع مردم لبنان، خواستار دیدار با عراقچی در کشوری بی‌طرف مانند سوئیس شده بود.

واکنش عراقچی اما با رد کشور ثالث و تأکید بر عدم مداخله ایران در امور داخلی لبنان همراه بود؛ موضعی که با دعوت رسمی از وزیر خارجه لبنان برای سفر به تهران و اعلام آمادگی برای حضور در بیروت تکمیل شد. هر چند دعوت تهران با پاسخ منفی بیروت و تکرار برخی اتهامات علیه ایران همراه شد، اما عراقچی با لحنی دیپلماتیک و ارجاع به شرایط امنیتی لبنان، به‌ویژه تداوم اشغالگری اسرائیل و نقض آتش‌بس، این موضع را «قابل درک» دانست و در نهایت دعوت برای سفر به بیروت را پذیرفت.

ماجرای پیچیده سفیر ایران در لبنان

درحالی‌که گفته می‌شود ایران ماه‌هاست سفیر جدید خود را برای استقرار در بیروت معرفی کرده‌است، برخی رسانه‌ها گزارش داده‌اند که یوسف رجبی، وزیر امور خارجه لبنان، از مطرح کردن نام سفیر جدید ایران در لبنان خودداری می‌کند و در مقابل حضور سفیر جدید ایران در بیروت مانع‌تراشی می‌کند. به نوشته خبرگزاری ایرنا، محمدرضا رتوف شیبانی که اکنون نماینده ویژه وزیر امور خارجه در امور سوریه است، به‌زودی مسئولیت سفارت ایران در لبنان را عهده‌دار خواهد شد. رتوف شیبانی از دیپلمات‌های باسابقه و شناخته‌شده جمهوری اسلامی ایران است که بخش مهمی از کارنامه حرفه‌ای او به حوزه خاورمیانه، به‌ویژه مسائل غرب آسیا، سوریه و لبنان اختصاص دارد. وی دانش‌آموخته روابط بین‌الملل است و از دهه‌های گذشته در وزارت امور خارجه فعالیت داشته و در سطوح مختلف کارشناسی، مدیریت و نمایندگی دیپلماتیک ایفای نقش کرده است. وی در سال‌های گذشته به‌عنوان سفیر جمهوری اسلامی ایران در سوریه و لبنان فعالیت کرد و در یکی از حساس‌ترین مقاطع تحولات منطقه‌ای، مسئولیت مدیریت روابط تهران-دمشق را بر عهده داشت. حضور او در دمشق همزمان با تحولات امنیتی و سیاسی پیچیده سوریه بود و از این منظر، نام او با دیپلماسی میدانی

منطقه گره خورده است. پیش از آن نیز در مأموریت‌های دیپلماتیک مختلف، به‌ویژه در حوزه عربی، ایفای نقش کرده بود. مشخص نیست که آیا سفر عراقچی به بیروت گشایشی در پذیرش سفیر جدید ایران در لبنان ایجاد خواهد کرد یا نه. در حالی که لبنان فرآیند پذیرش سفیر ایران را طولانی کرده‌است، سفیر جدید لبنان در ایران، احمد السویدان، بعد از کمتر از یک ماه خالی ماندن کرسی سفارت توسط دولت ایران پذیرفته‌شد و کار خود را از هفته پیش به صورت رسمی آغاز کرد.

مذاکرات منطقه‌ای در بیروت

عراقچی در بدو ورود به فرودگاه رفیق حریری هدف از سفر خود را اینگونه بیان کرد: «هدف اول من رایزنی با دوستان و مقامات دولت لبنان در خصوص تحولات جاری در منطقه است.» عراقچی تصریح کرد: «منطقه ما الان با چالش‌ها و تهدیدات جدی مواجه است. تهدیدهایی که به‌طور خاص از سوی رژیم صهیونیستی متوجه منطقه است، شاید هیچ‌گاه به این شدت نبوده است. در دو سال گذشته، هفت کشور منطقه از جمله ایران و لبنان مورد حمله و تجاوز رژیم صهیونیستی قرار گرفته‌اند. هنوز بخش‌هایی از خاک لبنان تحت اشغال نیروهای این رژیم است و در طول بیش از یک سال گذشته، آتش‌بسی که برقرار شده، به‌طور مستمر توسط این رژیم نقض می‌شود و به هیچ‌یک از تعهدات خود عمل نکرده است. هدف اصلی سفر من به لبنان این است که با مقامات دولت لبنان از جمله رئیس‌جمهور محترم، رئیس مجلس، نخست‌وزیر، وزیر امور خارجه و دیگر مسئولان رایزنی نزدیک و جدی در مورد این چالش‌ها و تهدیدها داشته باشیم.»

در شرایطی که تهران اسرائیل را تهدید مشترک برای ایران و لبنان تلقی می‌کند، برخی گروه‌های سیاسی در لبنان هستند که ایران و حزب‌الله را مشکل اصلی لبنان تلقی می‌کنند. یوسف رجبی، وزیر خارجه لبنان از حزب قوات لبنانی یکی از سیاستمدارانی است که به صورت پیوسته و علنی اظهاراتی را علیه ایران بیان می‌کند. حزب قوات لبنانی، تحت رهبری سمیر جعجع، از دوران جنگ داخلی لبنان روابط نزدیکی با اسرائیل داشت و علیه نیروهایی که با اشغال‌گری اسرائیل در خاک لبنان فعالیت می‌کردند، اقدام می‌کرد.

عراقچی در این سفر بار دیگر با یوسف رجبی، همتای لبنانی خود نیز دیدار و رایزنی کرد. در این دیدار عراقچی با اشاره به شرایط پیچیده منطقه و تهدیدهای کم‌سابقه رژیم صهیونیستی علیه منطقه؛ بر تقویت رایزنی‌های دو کشور بر مبنای احترام متقابل و منافع مشترک تأکید کرد.

بیانیه ارتش لبنان در آستانه سفر عراقچی

درست ساعاتی پیش از سفر عراقچی، ارتش لبنان در بیانیه‌ای اعلام کرد که مرحله نخست فرایند انحصار سلاح در این کشور تکمیل شده‌است. فرماندهی ارتش لبنان در بیانیه‌ای تعهد کامل خود برای به عهده گرفتن مسئولیت انحصاری حفظ امنیت و ثبات در سراسر خاک لبنان به‌ویژه در منطقه جنوب رودخانه لیتانی با همکاری تمامی نهادهای امنیتی و مطابق قانون اساسی، قوانین و قطعنامه‌های بین‌المللی مربوطه و در راستای اجرای تصمیم ۵ اوت ۲۰۲۵ کابینه را اعلام کرد. فرماندهی ارتش لبنان در بیانیه خود تأکید کرد که طرحش برای محدود کردن سلاح پس از تحقق اهداف مرحله اول آن از جمله تقویت استقرار عملیاتی ارتش، تأمین امنیت مناطق حیاتی و کنترل مؤثر بر اراضی تحت کنترل دولت در بخش جنوبی به استثنای مکان‌هایی که هنوز تحت اشغال اسرائیل هستند، وارد مرحله پیشرفته‌ای شده است. این بیانیه ادامه داد: «تلاش‌ها برای خنثی‌سازی مهمات منفجرنشده و (از بین بردن) تونل‌ها و نیز تثبیت کنترل میدانی با هدف ممانعت از احیای گروه‌های مسلح به‌شکلی برگشت‌ناپذیر همچنان ادامه دارند.»

جوزف عون، رئیس‌جمهور لبنان نیز با انتشار بیانیه‌ای از ارتش این کشور حمایت کامل کرد و این اقدام را ستود. عون در این بیانیه تأکید کرد: «حمایت کامل خود را از بیانیه امروز فرماندهی ارتش لبنان اعلام کرده و از نقش ملی نیروهای مسلح لبنان در گسترش اقتدار کشور، احیای حاکمیت آن بر تمام مناطق آن صرفاً به‌وسیله نیروهای خود و نیز نقش آن در تقویت امنیت و ثبات به‌ویژه در جنوب لبنان قدردانی می‌کنم.»

وی تأکید کرد: «استقرار نیروهای مسلح لبنان در جنوب رودخانه لیتانی در چارچوب یک تصمیم ملی فراگیر متکی بر قانون اساسی، تصمیمات دولت و تعهدات بین‌المللی مربوطه انجام شده و هدف از آن تثبیت انحصار اسلحه در دست دولت و تقویت این اصل است که تصمیم در باره جنگ یا صلح مختصراً در اختیار نهادهای قانون اساسی و ممانعت از استفاده از خاک لبنان برای آغاز هرگونه اقدامات خصمانه است؛ به این شکل از منافع اعلامی لبنان و مردم به‌شکلی قطعی و برگشت‌ناپذیر محافظت می‌شود.»